

ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО КООПЕРАТИВУ

Н. О. Куровська, к. е. н., доцент

Житомирський національний агроєкологічний університет

Досліджено основоположні принципи соціальної відповідальності та принципи, що використовуються під час формування і функціонування соціально-відповідального кооперативу. Обґрунтовано необхідність дотримання зазначених принципів у якості методологічного підґрунтя кооперативного руху в сільській місцевості. Визначено роль соціально-відповідального ставлення учасників кооперативу в системі взаємовідносин між виробниками та споживачами сільськогосподарської продукції.

Постановка проблеми. Діяльність сільськогосподарського кооперативу повинна базуватися на основоположних принципах соціальної відповідальності. Адже завдяки відповідальному ставленню до своїх обов'язків учасників кооперативу формуються їх морально-етичні цінності та відповідні норми поведінки. Дотримання принципів соціальної відповідальності сільськогосподарського кооперативу сприятиме створенню необхідних передумов для його розвитку і реалізації основних напрямів діяльності, мотивації його членів до самореалізації, а також позитивному впливу на місцеві громади щодо забезпечення їх зайнятості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання дослідження розвитку кооперативних відносин і відродження кооперативного руху знайшли відображення в працях Ф. Горбоноса, В. Зіновчука, А. Пантелеймоненка, Л. Молдаван, М. Маліка. Дослідженню питань соціальної відповідальності та виявлення перспектив розвитку її в Україні присвячено праці О. Амоша, О. Грішної, А. Колот, О. Новікової та ін. Проте, комплекс питань пов'язаних з формуванням принципів соціальної відповідальності сільськогосподарського кооперативу потребує здійснення окремого дослідження

Мета та методика дослідження. Мета дослідження полягає у теоретико-методичному обґрунтуванні принципів соціальної відповідальності у якості методологічної основи розвитку сільськогосподарської кооперації. *Гіпотезою дослідження* є припущення, що дотримання принципів соціальної відповідальності кооперативу сприятиме забезпеченню потреб та інтересів його

учасників за умови відтворення їх відповідної морально-етичної поведінки.

Теоретико-методологічною основою дослідження є системний підхід до пізнання фундаментальних положень економічної науки в умовах формування кооперативних відносин. При проведенні дослідження застосовано метод аналізу та синтезу для критичного аналізу результатів наукових досліджень вчених стосовно сутності та принципів соціальної відповідальності кооперативу; за допомогою абстрактно-логічного методу, зокрема прийомів аналогії та співставлення, індукції та дедукції, сформульовано актуальність проблеми та загальні висновки.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі досить широко відображено роль та значення соціальної відповідальності в системі координат суспільних відносин. Зокрема, О. А. Грішнова вважає, що основоположне значення формування і реалізації соціальної відповідальності всіх суб'єктів держави обумовлене тим, що вона: підвищує ефективність суспільства, сприяючи координації дій; створює сприятливий клімат для економічного зростання, підприємницької діяльності, соціального розвитку; зменшує соціальні, економічні, інвестиційні ризики; створює умови для сталого розвитку і передумови для успішного запобігання економічним кризам; сприяє людському розвитку за усіма напрямками та ін. [1, с. 42-43]. Розвиток кооперативного руху в Україні передбачає необхідність формування і використання соціально-відповідального ставлення до добровільного об'єднання товаровиробників, пошуку нових каналів реалізації, постачання, переробки продукції тощо.

Погоджуємося з думкою В. В. Зіновчука, що у сільському господарстві *кооператив* є підприємством корпоративного типу, створеним шляхом добровільного об'єднання матеріальних внесків і зусиль сільськогосподарських товаровиробників-власників (громадян та юридичних осіб), організації демократичного управління і поділу ризику та доходів відповідно до участі в господарській діяльності цього підприємства [2, с. 33-34]. Всебічне розкриття професійної діяльності добровільних сільськогосподарських об'єднань потребує відображення принципів організації та функціонування сільськогосподарського кооперативу. До таких принципів належать: добровільності вступу та безперешкодного виходу з кооперативної організації; соціальної справедливості, взаємодопомоги та співробітництва; рівного права голосу під час прийняття рішень; вільного вибору напрямів і видів діяльності; демократичного контролю за діяльністю кооперативних організацій та їх посадових осіб з боку

членів кооперативних організацій; безпосередньої участі членів кооперативної організації у її діяльності [3].

Усвідомлення базових принципів кооперації надає можливість сформулювати авторське бачення сутності основоположних принципів соціальної відповідальності кооперативу. *Соціальна відповідальність кооперативу полягає в задоволенні потреб та інтересів учасників кооперативних відносин, заснованих на морально-етичних цінностях у процесі прийняття управлінських рішень щодо реалізації напрямів діяльності для зростання його іміджу та ділової репутації.*

Формування методології соціальної відповідальності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу передбачає необхідність послідовного розкриття певних принципів (рис. 1). Розглянемо основні групи принципів соціальної відповідальності кооперативу. Впровадження та дотримання зазначених принципів сприятиме забезпеченню потреб та інтересів його учасників за умов відтворення їх відповідної морально-етичної поведінки.

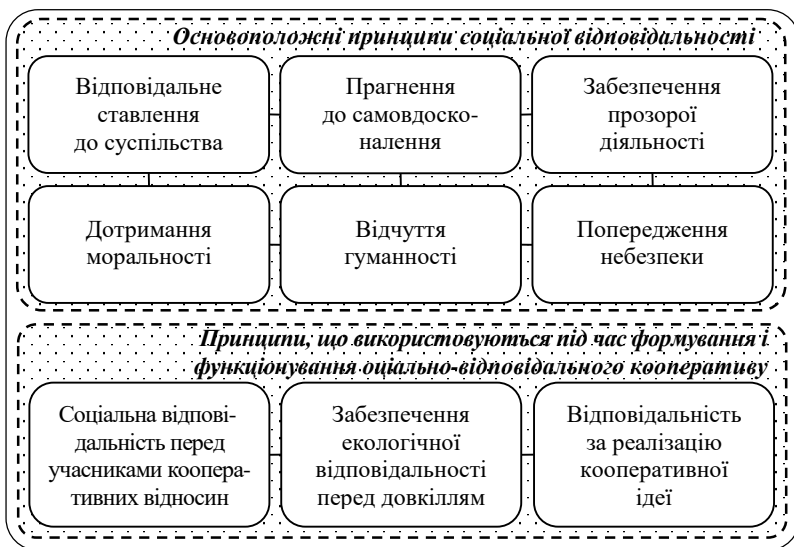

Рис. 1. Класифікація принципів соціальної відповідальності кооперативу

Джерело: власні дослідження.

Основоположні принципи соціальної відповідальності формують методологічну основу для забезпечення ефективної взаємодії суб'єктів у процесі реалізації кооперативної ідеї в сільському

господарстві. Ці принципи розкривають сутність, значення, механізм функціонування та соціальне призначення кооперативу. Важливого значення набуває послідовне дотримання зазначених принципів у процесі здійснення господарської діяльності з урахуванням економічних інтересів сільськогосподарських виробників. Звідси вважаємо за необхідне у логічній послідовності відобразити зміст зазначених принципів.

Відповідальне ставлення до суспільства. Даний принцип набуває першочергового значення у взаємодії людини, держави та бізнесу. Водночас, відповідальне ставлення виражається у гармонійному співіснуванні, взаємоповазі та взаєморозумінні всіх учасників суспільних відносин. Важливо зазначити, що усвідомлення своєї відповідальності за виконання зобов'язань перед суспільством позитивно впливає на вирішення соціально-економічних проблем людства.

Прагнення до самовдосконалення. Дотримання даного принципу зумовлює необхідність у розумінні особистістю потреби в самовдосконаленні у процесі набуття нових компетенцій та відповідальному ставленні до покладених на неї обов'язків. Прагнення людини до самореалізації у професійній діяльності полягає не лише у задоволенні власної значущості, але й у соціальній відповідальності перед суспільством. Процес досягнення певного самовдосконалення особистості є гарантією успіху, а потреба у саморозвитку напряму залежить від рівня її соціальної відповідальності.

Забезпечення прозорості діяльності. Зміст даного принципу полягає у вільному доступі до неупередженої інформації стосовно ключових напрямів діяльності підприємства (управління, планування, прогнозування, ставлення до суспільства, вплив на довкілля тощо). Водночас, це не стосується розголошення службової або порушення конфіденційності законодавчо захищеної інформації. Використання принципу забезпечення прозорості діяльності сприятиме посиленню комунікаційних зв'язків та довіри між організацією та усіма зацікавленими сторонами.

Дотримання моральності. Необхідною передумовою формування соціально-відповідальної моделі розвитку суспільства є забезпечення морального ставлення між усіма учасниками соціуму. Даний принцип розрахований на використання найкращих якостей людини, орієнтованих на досягнення її певних соціально-економічних цілей. Формування моральності у взаємовідносинах між суб'єктами підприємницької діяльності створює необхідний фундамент для їх розвитку у середньостроковій та довгостроковій перспективах.

Відчуття гуманності. Даний принцип варто розглядати у вигляді цілеспрямованого процесу формування суспільних відносин, заснованих на загальнолюдських цінностях. Відтворення відчуття гуманності визначається відповідальним ставленням до економічної свободи та добробуту індивідуумів, а також впровадження соціально-орієнтованої політики в економічному середовищі. Реалізація зазначеного принципу є необхідною передумовою забезпечення гуманних міжособистісних відносин у процесі формування соціально-економічних напрямів розвитку суспільства.

Попередження небезпеки. Природним бажанням кожної людини є прагнення перебувати у безпечному середовищі. Наявність широкого спектру ризиків суспільного буття зумовлює необхідність формування дієвих заходів, спрямованих на нейтралізацію існуючих та потенційних загроз. Своєчасне виявлення й попередження потенційних небезпек створює необхідні умови для реалізації соціально-економічних явищ і процесів на регіональному, національному та глобальному рівнях.

Наступна група принципів, що використовуються під час формування і функціонування соціально-відповідального кооперативу, пов'язана безпосередньо з його професійною діяльністю. Відображення даних принципів розкриває розуміння сучасного кооперативу в процесі реалізації стратегії підприємства на засадах соціально-відповідального ставлення до оточуючого середовища. Це сприятиме підвищенню іміджу та привабливості, і, як наслідок, розширенню кола учасників кооперативу.

Соціальна відповідальність перед учасниками кооперативних відносин. Важливим принципом у досягненні позитивного результату в процесі розвитку кооперативних відносин є соціальна відповідальність перед усіма учасниками кооперативу. Запорукою успіху взаємовідносин має бути встановлення партнерських стосунків між виробниками та споживачами сільськогосподарської продукції. Кооператори здійснюють координацію потреб споживачів і відповідають на них пропозицією відповідних товарів за цінами, що забезпечує поєднання соціально-економічних інтересів усіх суб'єктів підприємницької діяльності.

Забезпечення екологічної відповідальності перед довкіллям. У процесі формування кооперативних відносин виникає необхідність у реалізації принципу екологічної відповідальності перед довкіллям. У даному контексті постає необхідність у забезпеченні відповідності міжнародним стандартам якості, безпеки та екологічності виробничого процесу (вплив на довкілля, рівень наявності шкідливих домішок,

застосування ресурсозберігаючих технологій, можливість утилізації відходів тощо). Реалізація даного принципу сприятиме забезпеченню збалансованого розвитку суспільства, основним чинником якого виступає соціальна відповідальність кооперативу.

Відповідальність за реалізацію кооперативної ідеї. Даний принцип базується на соціально-відповідальному ставленні до розробки тактичних та стратегічних цілей діяльності кооперативу. Реалізація кооперативної ідеї повинна базуватися на соціально-відповідальному ставленні щодо захисту прав споживачів та учасників кооперативних відносин. Дотримання даного принципу має максимально поєднувати економічні інтереси виробників та споживачів сільськогосподарської продукції.

Висновки. Проведене дослідження свідчить про підвищення ролі соціальної відповідальності в діяльності обслуговуючого сільськогосподарського кооперативу. Відображені принципи соціальної відповідальності спрямовані на послідовну взаємодію суб'єктів підприємницької діяльності в процесі реалізації кооперативної ідеї у сільському господарстві. Роль соціально-відповідального ставлення учасників кооперативу набуває особливого значення з огляду позиціонування кооперативу в сучасному сільському соціумі. Важливо зазначити, що усвідомлення своєї відповідальності за виконання зобов'язань перед учасниками кооперативних відносин позитивно впливає на вирішення питань соціально-економічного розвитку кооперативної діяльності в сільській місцевості.

Список використаних джерел

1. Грішнова О. А. Соціальна відповідальність в контексті подолання системної кризи в Україні / О. А. Грішнова // Демографія та соціальна економіка, 2011. – № 1 (15). – С. 39-45.
2. Зіновчук В. В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / В. В. Зіновчук. – Друге видання, доп. і перероб. – К.: Логос, 2001. – 380 с.
3. Про кооперацію: закон України від 10.07.2003 р. № 1087-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 5. – Ст. 35 [зі змін. та допов.].